

Hamşioğlu Selim Paşa Niçin İdam Edilmişti?

Nusret KOPUZLU

Gürcistan, nedense bir zamanlar köküne kibrit suyu döktüğü, her birini bir yana sürdüğü Hamşioğlu ailesine her vesileyle sahip çıkma gayretindedir. Bunu niçin yaptığını bilmesek de, eze eze bir türlü tatmin ve emin olamadığı Acara'nın köklerine doğru gitmenin siyaseten yararlı olacağını düşündüğü aklı gelmektedir.

1921 yılında imzalanan Kars Antlaşması'yla muhtariyeti belirlenmiş olan Acara'nın bu statüsünden eser bırakmayan Gürcistan, sözüm ona Acara'nın tarihî şahsiyetlerine sahip çıkma gösterisi sergilemektedir. Bunlardan biri de 2009 yılı baharında Yukarı Acara'da yapılmıştır.

Acaristan resmî internet sitesinde (<http://www.adjara.gov.ge/eng/index.php?page=show&id=1232>) çıkan bir habere göre, Yukarı Acara'da Hamşioğlu Selim Paşa adına bir festival düzenlenmiştir. Xula Halk Festivali'ne Acara Hükümet Başkanı, Acara Meclis Üyeleri, Sxalta Piskoposluğundan Piskopos Spiridon ve diğer resmî yetkililer katılmışlardır! Site'nin haberine göre: "Bako köyündeki bir devlet okuluna, bir halk figürü olan ve bu köyde başı kesilen Selim Hamşioğlu'nun adı verilmiştir. Yerli halk ve

Batum'dan misafirler, Selim Hamşioğlu'nun anıtında saygı duruşu yapmışlardır."

Bu haber metninde "Sxalta piskoposu" ne demektir? Sxalta'da Hristiyan var mıydı ki piskoposu da olsun?

http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=1323&info_id=23595 sitesinde çıkan "Khulo'daki Okula Millî Kahramanın İsmi Verildi" başlıklı haber de şöyledir: "Xula bölgesindeki Bako köyünde bulunan devlet okuluna, millî kahraman Selim Hamşioğlu'nun ismi verildi. Meclis Başkan Vekili Anzor Bolkvadze Selimoba kutlamasına katıldı. Selim Hamşioğlu, Acaristan bölgesindeki güçlü soyların birinin temsilcisiydi ve Osmanlı İmparatorluğu üzerinde büyük bir otoriteye sahipti. 1802'de Osmanlı İmparatoru, onu Rusya-Osmanlı ilişkileri Bakanı (Paşası) görevine atadı. Selim Hamşioğlu, Osmanlı sınırları içindeki güneybatı Gürcistan'ın, kendi anavatanına katılması için mücadele etti. 3 Haziran 1815'te, Osmanlı İmparatoru'nun emriyle başını kestiler. Selimoba, Xula bölgesinde her yıl kutlanıyor. Anzor Bolkvadze: "İki yüzyıl geçtikten sonra Xula'da bölgenin, ana vatanı için kendini feda eden kahramanın ismini hatırlamasından gurur duyuyorum" dedi.

Adına bu kadar faaliyet düzenlenen Selim Paşa kimdir? Gerçekten Gürcistan hesabına mücadele etmiş bir Gürcü millî kahramanı mıdır? Bu ailenin akıl adamlarında konuyla ilgili belge ve sağlam bilgi var mı? Yine konuyla ilgili akademik bir çalışma yapılmış mıdır? Bu hususta fikir sahibi olanlara dergimizin sayfaları açıktır.

Timur Zafername'sinde Xamşa kavminden geldiği öteden beri kabul edilen Hamşioğlu ailesi Gürcü değildir. Bazı internet sitelerinde parantez içinde Gürcü imlâsıyla *Himşiaşvili* şeklinde yazıldığını gö-

rüyorum. Neden böyle yazdıklarını bilmiyoruz. Lâkin bu ailenin okumuş kişilerinin, Gürcü olmadıklarını yazdıklarını ve müteaddit defalar söylediklerini biliyoruz.

Tarihte Hamşioğulları adlı kitabın yazarı Hamşioğlu Ahmet Acar, bu ailenin Türklüğü konusunda tereddüt etmemektedir. Şu var ki Ahmet Acar da belli başlı kaynaklarda geçmeyen şeyler, söylemektedir. Meselâ diyor ki: “*Selim Paşa, Artvin ve Acara’yı içine alan bağımsız bir hükûmet kurmak istiyordu. Ahıska valiliği ile yetinmedi. Şark eyaletleri valiliğine atandı. Bu sırada yeniçerileri kovdu, yeni ordu kurdu. Bölgede çöl padişahlığını ilân etti...*”

Doğrusu bu ifadelerle neyi anlatmak istediği pek belli değil. Osmanlı’da bir “Şark eyaletleri valisi” veya “Çöl padişahlığı” var mıydı? Bunlar araştırılarak belge ve kaynaklarıyla ortaya konulursa bir anlam ifade edebilir.

Gürcistan’daki faaliyete gelince, bunun, üzerinde dikkatle durulması gereken bir husus olduğu kanaatindeyiz. Büyük bir aileden bir kişinin özel hayatıyla ilgili bir hadiseden yola çıkarak ailenin tamamını bağlayıcı hükümler vermek ve işin özel yönünü görmeden meseleyi siyasete çekmek, ahlâkî bir problemle karşı karşıya olduğumuzu gösterir.

Yunus Zeyrek’in *Ahıska Araştırmaları* adlı kitabının Ahıska Meşhurları bölümünde onunla ilgili kısa bilgi şöyledir: “Yukarı Acara’nın ünlü hâkim ailesi olan Hamşioğullarındandır. *Sicill-i Osmanî*, bu hususu belirtmek için “müteneffiz beğlerden” ifadesini kullanmaktadır. 26 Ağustos 1802 tarihinde vezir rütbesiyle Çıldır Eyaleti-Ahıska Valisi oldu. Aynı kaynak, onun aile nüfuzunu Ahıska’ya taşıdığını, karargâh kurduğunu belirterek, “*Derebeği şeklinde bir müstebid idi.*” demektedir. Selim Paşa, saraya giden şikâyetler üzerine İstanbul’a çağrıldıysa da akıbeti bildiğinden gitmemiş Yukarı Acara’daki malikânesine çekilmiştir. 1814 yılında üzerine kuvvet sevk edilmiş, Xırxat kaleinde başı kesilerek idam edilmiştir.”

Bu bilgi aynı şekliyle *Bizim Ahıska* dergisi sitesinde de yer almaktadır. Aynı kitapta, Selim Paşa ile Ahıskalı Atabeklerden Trabzon Valisi Şerif Mehmed Paşanın sürtüşmelerine, bundan dolayı Şerif Mehmed Paşanın azledildiğine de işaret edilmektedir.

Selim Paşa’nın idam sebebine belli başlı kaynaklarda rastlamamaktayız. Son zamanda

elimize geçen eski bir defterde Selim Paşayla ilgili dikkat çekici bilgilere rastladık. Ahıskalı olup, Rus zamanı Yukarı Acara’da hocalık yapmış olan Binali Beyin eski yazılı notlarında, paşanın idam hikâyesi de var. Kendi dili ve üslûbuyla bu hikâye şöyledir:

“Ardahan beylerinden olan Hamit Beyin çok güzel bir hanımı varmış. O zaman Ahıska valisi olan Acara beylerinden Selim Paşa, Hamit Beyi bir bahane ile tutup zindana atıyor, karısını da kendisi alıyor.

Hamit Beyin amcası olan Ardahan Sancakbeyi Ali Bey, İstanbul’a şikâyetle gidip uğraşıp Selim Paşa’nın yaptığı başka birçok zulümleri de padişaha bildiriyor. Saraydan, Hamit Beyin tahliyesini, karısının iadesini ve kendinin de İstanbul’a gelmesi emrediliyor. Selim Paşa, o zamanın hükûmet gidişini bildiğinden canından korkup emre itaat etmiyor. Aile efradını alıp Acara’ya çekiliyor. Bunun üzerine İstanbul’dan Arnavut Bahri Paşa gelip ya sağ ya da kellesini getirmek üzere birkaç yüz kişilik yeniçeriyle Acara’ya hareket ediyor.

Selim Paşa, Acara-Nikaziyev köyünde kendi yaptırdığı kalesinde oturmakta iken Bahri Paşa’nın askerle Acara’ya geldiğini duydu. Orada duramayıp Posof’un Acara hududunda Hırhat dağı arkasındaki orman içinde, o zaman göre gayet sarp ve yolsuz Hırhat adlı eski bir kale içine gidip saklandı. Bahri Paşa, pek çetinlikle o kaleyi öğrenip kuşattı. Birkaç gün uğraştı; bir türlü yol bulamadı. Meğer kalenin altında olan derin ve küçük bir göle su yolu olduğunu yakın köylüler sayesinde öğrenip birkaç yeniçeri gönderdi. Selim Paşa, askerleri görünce artık kurtuluşu olamayacağını anlayıp hemen at bakanlarından birini Bahri Paşa’ya göndererek teslim olacağını bildirdi.

Selim Paşa, büyük hanımına dedi ki, “Hanım, bana bir kese altun ile parmağıma da en kıymetli yüzüğü ver!”

Hanım, “Paşa! Sen teslim oluyorsun! Altun ve yüzük neyine lazım?”

Selim Paşa, “Evet onlar benim başımı kestirecekler! Üzerimde ne bulunursa cellâdındır. Demesinler ki, Selim Paşa’nın başı kesildi de üzerinden bir şey çıkmadı!”

Nihayet Selim Paşa teslim oluyor.

Bahri Paşa istiyor ki, Acaralılardan biri kendi paşalarının başını kessin. Fakat kime emrediyorsa hiç kimse kabul etmiyor. O sırada Aşağı Acaralı biri yayladan inmekteyken hemen tutup onu paşanın yanına götürüyorlar.

Paşa onların şivesiyle, “Coo, bir adamın başını kaç paraya kesersin?”

Adam, “Onda ne var efendim! Emredin bu saat keserim, ne verirsen verin. Ancak balta keskin olsun ki bir vurmada düşürdeyim!”

Tabii buna keskin bir balta verirler. Acaralı, balta-ya bakıp, “Coo! Bu nasıl baltadır! Amma ey keskin, hani o adam?”

Selim Paşa’yı tabii tebdîl etmişler. Acaralının önüne getiriyorlar. Acaralı, “Coo! Salâvatı unutma!” diyor ve satırı boynuna bir vurmada büyük bir baş yere düşüp yuvarlanıyor. Acaralı, kafanın büyüklüğüne şaşıp, “Vay kâfir! Ben böyle baş görmedim!” diyor. İşini bitirip gitmeye azmedince, öldürdüğü kişinin üzerinde bulunan bir kese altın ile bir de gayet kıymetli bir yüzüğü Acaralıya veriyorlar. Acaralı, altunu ve yüzüğü sevinerek alıyor. Etrafını saran topluluğun içine girince birisi ona diyor ki, “Coo! Ne yaptın! Kestiğin başın kim olduğunu bildin mi? O bizim Selim Paşaydı!”

Acaralı, “ Vay mırtooo!” diyerek başına vurup, altunu ve yüzüğü yeniçerilerin ortasına atıyor ve ormanda kayboluyor. Sabahtan haber geliyor ki Acaralı kendini ağaca asarak intihar etmiştir.

O devirde Acaralılar, bu beylerden korktukları kadar -haşa- Allah’tan korkmazlardı. Bu korkuyla onlara itaat ederlerdi.

Rus zamanı, 1905 yılında Yukarı Acara’da beş sene resmî muallimlik yaptım. Acara beyleriyle pek yakından muhabbet kesbettim. Onların tercüme-i hallerinden, gidişatlarından ve Acaralılarının da eski ve yeni hallerinden hayli bilgi öğrendim. Hamşioğulları ailesi, Acara’nın yerlisi değil, bu bölgeye sonradan gelip yerleşmiş mütegalibe bir sülâledir. Bu aileden Rus mekteplerinde okuyup Rus tarafını, Gürcü tarafını tutanlar olduğu gibi çoğu Türkiye tarafını tutmuşlardır.”

Ahıska-Hırtızlı Binali (Uğurlu bey), Hamşioğulları tarafından da bilinip tanınan bir zattır. 2005 yılında Ankara’da vefat eden Maden Mühendisi Hamşioğlu Aslan Acar, “*Binali Beyi 1930’lu yıllarda tanıdım. Posof’ta Nüfus Memuruydu. Uzun boylu, yaşı kemale ermiş, kültürlü ve çok itibarlı bir zattı.*” demektedir. Aynı sene İstanbul’da vefat eden Enver Acar da Binali Beyi yakından tanıyan kişilerdendi. Zira Binali Bey Posof’ta nüfus memuruyken, Enver Acar da Arile kapısında gümrük memurdu.

Binali Beyin, Hamşioğlu ailesiyle ilgili notları bunlardan ibaret değildir. Biz sadece Selim Paşa hadisesiyle ilgili bölümü aldık. Bunların uluorta yazılıp konuşulmasından yana değiliz. Fakat bilgi kirliliğinin

daha fena neticeler verdiği bir zamanda yaşamaktayız. Bu sebeple çok değerli Hamşioğlu ailesi mensuplarının da tarihe mal olmuş bir olaya akliselim penceresinden baktıklarını yakından biliyoruz.

Gürcistan, Sovyet Kızıldorusu tarafından işgal edilince, Hamşioğulları Acara’da barınamamış, kökten Türkiye’ye göç etmişlerdir. Ardahan, Posof, Şavşat ve Oltu’da yaşayan Hamşioğulları (Şavşat hariç), 1936 yılında bölgeden tahliye edilerek batı illerine yerleştirilmişlerdir. Bunlar arasında asker, hukukçu, öğretmen ve mühendis olarak çok değerli şahsiyetler yetişmiştir.

Netice itibarıyla, Hamşioğlu ailesi, üzerinde araştırma ve inceleme yapılması gereken bir konudur. Gürcistan’da bu aileyle ilgili yapılan faaliyet, samimî değil tamamen siyasîdir. Hamşioğulları ailesi, bu propagandaya karşı uyanık olmalı. Günümüzde sık duyduğumuz ‘bilgi kirliliği’ denilen şey de bu olsa gerek. Böyle yalan yanlış ve şişirme sözlerle insan avına çıkanlara karşı dikkat edilmelidir ●

Gelecek Sayıda!

Evliye-i Selâse

(Kars, Ardahan, Batum)’nin son yılları

93 Harbi’nden kurtuluşa...

Kırk Yıllık Kara Günler

Zamanın tanıkları ve âşıkları ağzından...

Edip Dinç

Fahrettin Erdoğan

Yasin Akdağ

Dr. Esat Oktay

Hafız Kurban Yurtseven

Hüseyin Köycü

Cihangiroğlu İbrahim Bey

General Kvinitatze

Atbaşioğlu Âsaf Bey

Mütarekede Evliye-i Selâse

Kars ve Oltu’da teşkilatlanma

Ardahan Kongresi

Cenubigarbî Kafkas Hükûmet-i Muvakkata-i

Milliyesi

İngiliz işgali

Ermeni vahşeti

İşgal ve ıstıraptan kurtuluşa...

Yunus Zeyrek’in kaleminden

